

SVEA HOVRÄTT
Patent- och
marknadsöverdomstolen
Rotel 020112

DOM
2019-12-20
Stockholm

Mål nr
PMT 6002-19

ÖVERKLAGAT AVGÖRANDE

Patent- och marknadsdomstolens dom 2019-04-29 i mål PMT 12636-18, se bilaga A

PARTER

Klagande

Konsumentombudsmannen (KO)
Box 48
651 02 Karlstad

Motparter

1. AmTrust International Underwriters Designated Activity Company
40 Westland Row
Dublin 2, Irland

2. AmTrust Nordic AB
Hamngatan 11
111 47 Stockholm

Ombud för 1-2: Advokaten N.H.
Process Advokatbyrå HB
Birger Jarlsgatan 73-75
113 56 Stockholm

SAKEN

Oskäligen avtalsvillkor

DOMSLUT

1. Patent- och marknadsöverdomstolen ändrar Patent- och marknadsdomstolens dom på så sätt att Patent- och marknadsöverdomstolen

- a) förbjuder var och en av AmTrust International Underwriters Designated Activity Company och AmTrust Nordic AB vid vite om 3 000 000 kr att använda avtalsvillkoret: "Trygg 48 täcker inte skador, stöld eller förlust som [...]"

- uppkommit då du inte haft uppsikt över din mobil/surfplatta i fordon, på allmän plats eller i allmän lokal."

eller väsentligen samma villkor,

Dok.Id 1540651

Postadress	Besöksadress	Telefon	Telefax	Expeditionstid
Box 2290 103 17 Stockholm	Birger Jarls Torg 16	08-561 670 00 08-561 675 00		måndag – fredag 09:00–16:30
		E-post: svea.avd2@dom.se www.patentochmarknadsoverdomstolen.se		

- b) befriar KO från skyldigheten att ersätta AmTrust International Underwriters Designated Activity Company och AmTrust Nordic AB för deras rättegångskostnader i Patent- och marknadsdomstolen, och
- c) förpliktar AmTrust International Underwriters Designated Activity Company och AmTrust Nordic AB att solidariskt ersätta KO:s rättegångskostnad i Patent- och marknadsdomstolen med 85 000 kr jämte ränta på beloppen enligt 6 § räntelagen (1975:635) från den 29 april 2019 till dess betalning sker.

2. AmTrust International Underwriters Designated Activity Company och AmTrust Nordic AB ska solidariskt ersätta KO:s rättegångskostnad i Patent- och marknadsöverdomstolen med 35 000 kr jämte ränta på beloppen enligt 6 § räntelagen (1975:635) från dagen för denna dom till dess betalning sker.

YRKANDEN

KO har yrkat bifall till den talan som KO förde i Patent- och marknadsdomstolen.

AmTrust International Underwriters Designated Activity Company (AmTrust International) och AmTrust Nordic AB (AmTrust Nordic) har motsatt sig att Patent- och marknadsdomstolens dom ändras.

Parterna har yrkat ersättning för rättegångskostnader i Patent- och marknadsöverdomstolen.

PARTERNAS TALAN M.M.

Parterna har åberopat samma omständigheter och utvecklat talan på i huvudsak samma sätt som i Patent- och marknadsdomstolen.

Utredningen är densamma som i Patent- och marknadsdomstolen.

DOMSKÄL

Målet rör det avtalsvillkor som anges i domslutet och som AmTrust International och AmTrust Nordic använder vid försäljning av försäkringstjänsten Trygg 48 till konsumenter. Bakgrunden till KO:s talan i målet framgår av Patent- och marknadsdomstolens dom.

Frågan i målet är om det aktuella avtalsvillkoret är oskäligt enligt 3 § första stycket lagen (1994:1512) om avtalsvillkor i konsumentförhållanden (avtalsvillkorlagen) på den grunden att avtalsvillkoret strider mot tvingande bestämmelser i försäkringsavtalslagen (2005:104). För att avgöra denna fråga måste Patent- och marknadsöverdomstolen först bedöma huruvida villkoret, med beaktande av dess utformning och innehåll, ska tolkas som en säkerhetsföreskrift eller ett omfattningsvillkor.

För det fall att Patent- och marknadsöverdomstolen skulle finna att det aktuella avtalsvillkoret är oskäligt aktualiseras de efterföljande frågorna om det finns skäl att meddela ett förbud mot AmTrust International och AmTrust Nordic, utformningen av ett sådant förbud samt om ett vite ska förenas med förbudet.

Rättsliga utgångspunkter

Avtalsvillkorslagen

I 1 och 3 § avtalsvillkorslagen anges att en näringsidkare, som erbjuder tjänster till konsumenter och andra som handlar på näringsidkarens vägnar, får förbjudas att i framtiden i liknande fall använda ett avtalsvillkor som med hänsyn till pris och övriga omständigheter är oskäligt mot konsumenten eller ett villkor som är väsentligen samma. Förbudet måste dock vara motiverat från allmän synpunkt eller annars ligga i konsumenternas eller konkurrenternas intresse.

Oskälighetsrekvisitet i avtalsvillkorslagen svarar mot artikel 7.1 i Rådets direktiv 93/13/EEG av den 5 april 1993 om oskäliga villkor i konsumentavtal ("direktivet").

Artikel 7 i direktivet anger inte närmare vad som avses med ett oskäligt avtalsvillkor. Den svenska lagstiftaren har förutsatt att direktivet avser sådana villkor som är oskäliga enligt den definition som finns i artikel 3 (se prop. 1994/95:17 s. 62 f.).

Artikel 3 i direktivet anger bl.a. att ett avtalsvillkor som inte har varit föremål för individuell förhandling, dvs. ett villkor som har utarbetats i förväg och konsumenten därför inte har haft möjlighet att påverka innehållet, ska anses vara oskäligt om det i strid med kravet på god sed medför en betydande obalans i parternas rättigheter och skyldigheter enligt avtalet till nackdel för konsumenten.

Mot bakgrund av att 3 § avtalsvillkorslagen utgör genomförande av direktivet ska lagens tillämpning ske i ljuset av direktivet och EU-domstolens praxis. EU-domstolen har uttalat att frågan om ett visst avtalsvillkor uppfyller kriterierna för oskälighet i

direktivets mening får bedömas utifrån omständigheterna i det enskilda fallet och med beaktande av tillämpning av nationell rätt. När det gäller frågan om under vilka förhållanden en obalans uppkommer ”i strid med kravet på god sed” har EU-domstolen konstaterat att den nationella domstolen vid denna bedömning ska pröva huruvida en gentemot konsumenten lojalt och rättvist handlande näringsidkare rimligen kunde utgå från att konsumenten skulle godta ett sådant avtalsvillkor efter en individuell avtalsförhandling (se dom den 14 mars 2013, Aziz, C-415/11, EU:C:2013:164, punkt 69).

Vidare följer av Marknadsdomstolens praxis att ett avtalsvillkor, som strider mot tvingande bestämmelser i försäkringsavtalslagen (FAL) eller annan lagstiftning, ska anses oskäligt enligt 3 § avtalsvillkorlagen (se MD 2010:10 och MD 2011:21).

Försäkringsavtalslagen (FAL)

Av 1 kap. 6 § första stycket FAL följer att försäkringsvillkor, som i jämförelse med lagens bestämmelser är till nackdel för bl.a. försäkringstagaren, är utan verkan mot denne, om inte annat anges i lagen. Bestämmelserna i lagen är alltså som huvudregel indispositiva till försäkringstagarens förmån.

I 4 kap. FAL behandlas bl.a. två olika typer av villkor som kan användas för att begränsa försäkringsbolagens ansvar. I detta mål är säkerhetsföreskrifter enligt 4 kap. 6 § FAL och omfattningsvillkor enligt 4 kap. 11 § i samma lag av särskilt intresse.

Säkerhetsföreskrifter

Bestämmelsen 4 kap. 6 § första stycket FAL anger att ett försäkringsbolag, vid ett försäkringsfall där den försäkrade underlåtit att följa en säkerhetsföreskrift, kan sätta ned försäkringsersättningen. Av andra stycket samma paragraf följer att en säkerhetsföreskrift utgör en föreskrift om (i) vissa bestämda handlingssätt, eller (ii) anordningar som är ägnade att förebygga eller begränsa skada, eller (iii) om vissa bestämda kvalifikationer hos bl.a. den försäkrade.

I förarbetena till bestämmelsen har flera exempel på säkerhetsföreskrifter angetts. Ett exempel på ett föreskrivet handlingssätt kan vara att man låser sin bostad när man lämnar den (se prop. 2003/04:150, s. 179 f.). I den juridiska litteraturen har villkor som förbud mot att röka tobak i en försäkrad lokal samt förbud mot att förvara bensin eller fotogen annat än i mindre kvantiteter i lokaler som ej är särskilt inrättade också använts som exempel på handlingsdirigerande säkerhetsföreskrifter (se Hellner, *Försäkringsrätt*, 1965, s. 174).

Omfattningsvillkor

I 4 kap. 11 § FAL anges att vissa omfattningsvillkor, dvs. försäkringsvillkor som enligt sin lydelse begränsar försäkringens omfattning, inte ska tillämpas.

Av förarbeten följer att bestämmelsens syfte är att hindra att reglerna i 4 kap. FAL kringgås. Lagstiftaren har uttryckt att om ett omfattningsvillkor i realiteten inskränker försäkringstagarens rätt enligt 4 kap. FAL, ska det inte tillämpas (se prop. 2003/04:150, s. 427).

Det har vidare kommenterats i den juridiska litteraturen att 4 kap. 11 § FAL utgör ett hinder för försäkringsbolag att urholka de tvingande reglerna i 4 kap. FAL genom användning av omfattningsvillkor (se Bengtsson, *Försäkringsavtalsrätt*, 2019, s. 149).

Det aktuella avtalsvillkoret

Patent- och marknadsöverdomstolen finner, i enlighet med vad AmTrust International och AmTrust Nordic uppgett, att användningen av orden "[...] täcker inte [...]" i avtalsvillkoret innebär att försäkringstagarens bristande uppsikt, på det sätt som i övrigt anges i avtalsvillkoret, utesluter ett försäkringsfall, med följderna att någon försäkringsersättning inte betalas ut till försäkringstagaren. Med hänsyn till detta konstaterar domstolen att det aktuella avtalsvillkoret är utformat som ett omfattningsvillkor.

Frågan är om det aktuella omfattningsvillkoret i realiteten innebär en säkerhetsföreskrift som inskränker försäkringstagarens rättighet enligt 4 kap. 6 § första stycket FAL att erhålla viss försäkringsersättning vid försäkringsfall trots försummelse från försäkringstagarens sida. Om så är fallet är det aktuella villkoret i strid med tvingande rätt och ska då inte tillämpas.

Patent- och marknadsöverdomstolen bedömer att meningen ”[...] uppkommit då du inte haft uppsikt [...]” innehåller ett handlingsdirigerande moment. Formuleringen måste förstås som ett krav på att försäkringstagaren har uppsikt över den försäkrade mobiltelefonen eller surfplattan. Att ha uppsikt över något utgör, enligt domstolens mening, ett visst bestämt handlingssätt såsom angetts i lagmotiven enligt ovan. Enligt 4 kap. 6 § FAL ska en föreskrift om ett visst bestämt handlingssätt i stället utformas som en säkerhetsföreskrift och som utgångspunkt ge försäkringstagaren rätt till försäkringsersättning, men med viss nedsättning.

Patent- och marknadsöverdomstolen konstaterar alltså att det aktuella avtalsvillkoret är formulerat som ett omfattningsvillkor, men att villkoret innehåller en föreskrift om ett visst bestämt handlingssätt som, enligt 4 kap. 6 § FAL, utgör en säkerhetsföreskrift. Att inkludera en säkerhetsföreskrift i ett omfattningsvillkor inskränker försäkringstagares rätt till nedsatt försäkringsersättning enligt den tvingande bestämmelsen 4 kap. 6 § FAL. Avtalsvillkoret är på detta sätt till nackdel för försäkringstagaren och är därför, enligt 1 kap. 6 § första stycket FAL, utan verkan mot denne.

Patent- och marknadsöverdomstolen finner sammanfattningsvis att AmTrust International och AmTrust Nordic använder ett avtalsvillkor som strider mot tvingande bestämmelser i FAL vid erbjudande av försäkringstjänsten Trygg 48 till konsumenter. Avtalsvillkoret är därför oskäligt enligt 3 § avtalsvillkorslagen. Vad AmTrust International och AmTrust Nordic har anfört om att villkoret av vissa konsumenter har uppfattats vara till deras fördel förändrar inte denna bedömning (jfr *Aziz*, punkten 69). Bedömningen är också i enlighet med det ovan angivna direktivet eftersom det får anses vara oförenligt med god sed att tillämpa avtalsvillkor i strid med tvingande rätt.

Vitesförbud

Då Patent- och marknadsöverdomstolen har bedömt att avtalsvillkoret är oskäligt finns förutsättningar enligt 3 § avtalsvillkorslagen att meddela ett förbud. Med hänsyn till den mellan parterna ostridiga omständigheten att avtalsvillkoret inte har varit föremål för individuella förhandlingar mellan bolagen och konsumenterna är ett förbud motiverat från allmän synpunkt.

För att ett förbud ska få avsedd effekt bör det inte ges så snäv utformning att förbudet kan kringgås genom en obetydlig justering, men inte heller en vidare utformning än att det klart framgår vilka slags avtalsvillkor förbudet avser (jfr NJA 2018 s. 883).

Patent- och marknadsöverdomstolen finner att det förbud som KO har yrkat bifall till uppfyller kraven på konkretisering. Förbudet ska därför utformas i enlighet med KO:s yrkande och på det sätt som framgår av domslutet.

Eftersom AmTrust Nordic är generalagent för AmTrust International ska förbudet även gälla AmTrust Nordic (se 3 § andra stycket avtalsvillkorslagen).

Huvudregeln enligt 3 § fjärde stycket avtalsvillkorslagen är att ett förbud ska förenas med vite, om inte detta av särskilda skäl är obehövligt. Sådana särskilda skäl föreligger inte i detta mål.

Av 3 § lagen (1985:206) om viten följer att ett förelagt vite ska fastställas till ett belopp som med hänsyn till vad som är känt om adressatens ekonomiska förhållanden och till omständigheterna i övrigt kan antas förmå honom att följa det föreläggande som är förenat med vitet.

Vitesbeloppets storlek ska vidare bestämmas så (i) att det blir verkningsfullt och därmed avhåller adressaten från att bryta mot det föreläggande som har meddelats samt (ii) att det inte blir ekonomiskt mer fördelaktigt för adressaten att bryta mot förbudet än att upphöra med att använda det oskäliga avtalsvillkoret (jfr NJA 2018 s. 883, punkten 20).

Med hänsyn till AmTrust Internationals och AmTrust Nordics nettoomsättningar åren 2016 och 2017 måste ett vite bestämmas till ett relativt högt belopp. Vid en samlad bedömning finner Patent- och marknadsöverdomstolen att storleken på vitet ska bestämmas till 3 000 000 kr.

Rättegångskostnader

Med hänsyn till utgången är KO vinnande part och har därmed rätt till ersättning för sina rättegångskostnader i båda domstolarna. Patent- och marknadsöverdomstolen finner att KO är skäligen tillgodosedd med ersättning om 85 000 kr inklusive utlägg i Patent- och marknadsdomstolen samt 35 000 kr inklusive utlägg i Patent- och marknadsöverdomstolen. AmTrust International och AmTrust Nordic förpliktas att solidariskt utge ersättning till KO för dennes rättegångskostnader (se 18 kap. 9 § rättegångsbalken)

Överklagande

Målet rör frågor om försäkringsavtalsrätt där det är av vikt för ledning av rättstillämpningen att ett överklagande prövas av Högsta domstolen. Patent- och marknadsöverdomstolen tillåter därför att domen överklagas (se 1 kap. 3 § tredje stycket lagen, 2016:188, om patent- och marknadsdomstolar).

HUR MAN ÖVERKLAGAR, se bilaga B

Överklagande senast den 2020-01-17

I avgörandet har deltagit f.d. hovrättslagmannen Peter Strömberg, hovrättsråden Ulrika Ihrfelt och Magnus Ulriksson, referent, samt tf. hovrättsassessorn Johanna Price.

STOCKHOLMS TINGSRÄTT
Patent- och marknadsdomstolen

DOM
2019-04-29
Meddelad i Stockholm

Mål nr
PMT 12636-18

PARTER

Kärande

Konsumentombudsmannen
Box 48
651 02 Karlstad

Svarande

1. AmTrust International Underwriters Designated Activity Company
40 Westland Row
Dublin 2
Irland

2. AmTrust Nordic AB, 556671-5677
Hamngatan 11
111 47 Stockholm

Ombud för 1 och 2: Advokaten N.H.
Process Advokatbyrå HB
Birger Jarlsgatan 73-75
104 32 Stockholm

-
1. Patent- och marknadsdomstolen lämnar Konsumentombudsmannens talan utan bifall.
 2. Konsumentombudsmannen ska för rättegångskostnader ersätta
 - AmTrust International Underwriters Designated Activity Company med 60 000 kr och
 - AmTrust Nordic AB med 60 000 kr,avseende ombudsarvode, jämte ränta enligt 6 § räntelagen (1975:635) från denna dag till dess betalning sker.

Dok.Id 1983694

Postadress
Box 8307
104 20 Stockholm

Besöksadress
Rådhuset,
Scheelegatan 7

Telefon
08- 561 654 70
E-post: stockholm.s.ratt@dom.se
www.stockholmstingsratt.se

Telefax

Expeditionstid
måndag – fredag
08:00–16:00

BAKGRUND

AmTrust International Underwriters Designated Activity Company (AmTrust International) är en försäkringsgivare som bl.a. tillhandahåller försäkringsprodukten Trygg 48 till Telenors kunder i Sverige. AmTrust Nordic AB (AmTrust Nordic) är, i enlighet med lagen (1998:293) om utländska försäkringsgivares och tjänstepensionsinstituts verksamhet i Sverige, generalagent för AmTrust International och representerar försäkringsgivaren i Sverige.

Försäkringen Trygg 48 omfattar mobiltelefoner och surfplattor som används med Telenors abonnemang, i den mån kunden har valt att teckna försäkringen till abonnemanget. Försäkringen gäller för funktionsfel, stöld och förlust av den försäkrade enheten. Ersättning vid skada lämnas inte genom att ett visst belopp utbetalas, utan genom att en funktionellt likvärdig utbytesenhet (utbytesmobil eller -surfplatta) tillhandahålls till försäkringstagaren (konsumenten). En utbytesenhet ska finnas tillgänglig för försäkringstagaren inom 48 timmar från skadeanmälan. Försäkringen gäller även, med viss begränsning, för kostnader för otillåten teletrafik i samband med stöld eller förlust.

För försäkringen gäller vissa villkor (Försäkringsvillkor Trygg 48) som anges i ett standaravtal. Dessa villkor är inte föremål för individuell förhandling. I ett av villkoren anges att försäkringen inte täcker skador eller förlust som uppkommit på visst sätt ("Detta täcker inte Trygg 48").

Fram till oktober 2016 hade villkoret följande lydelse:

"Trygg 48 täcker inte skador, stöld eller förlust som; [...]
- uppkommit när du har lämnat mobilen/surfplattan utan tillsyn i fordon, på allmän plats eller i allmän lokal".

Sedan Konsumentverket i ett tillsynsärende uttalat att villkoret rätteligen borde ha utformats som en säkerhetsföreskrift enligt försäkringsavtalslagen (2005:104) – och inte

som ett s.k. omfattningsvillkor – valde AmTrust International att från den 1 oktober 2016 ändra försäkringsvillkoren genom att som en säkerhetsföreskrift ange

”Din mobil/surfplatta ska inte lämnas utan tillsyn i fordon, på allmän plats eller i allmän lokal.”

I den föreskriften angavs därutöver att ett avsteg från säkerhetsföreskrifterna kunde innebära att ersättningen minskade eller föll bort.

AmTrust International upplevde att det förändrade villkoret ledde till problem vid skaderegleringen. Bolaget beslutade därför i maj 2017 att på nytt ändra försäkringsvillkoren i berört hänseende så att försäkringsvillkoret nu anger:

”Trygg 48 täcker inte skador, stöld eller förlust som; [...]

- uppkommit då du inte haft uppsikt över din mobil/surfplatta i fordon, på allmän plats eller i allmän lokal.”.

Konsumentombudsmannen (KO) väckte i september 2018 en förbudstalan mot AmTrust-bolagen och gjorde gällande att det reviderade avtalsvillkoret är oskäligt enligt lagen (1994:1512) om avtalsvillkor i konsumentförhållanden (avtalsvillkorslagen).

YRKANDEN

KO har yrkat att Patent- och marknadsdomstolen vid vite förbjuder envar av AmTrust International och AmTrust Nordic att använda avtalsvillkoret:

”Trygg 48 täcker inte skador, stöld eller förlust som [...]

- uppkommit då du inte haft uppsikt över din mobil/surfplatta i fordon, på allmän plats eller i allmän lokal.”

eller väsentligen samma villkor.

AmTrust-bolagen har bestritt bifall till förbudstalan.

Parterna har yrkat ersättning för rättegångskostnader.

GRUNDER

KO

AmTrust International – försäkringsgivaren – är näringsidkare. Det påtalade avtalsvillkoret ingår i standardavtalsvillkoren för en försäkringstjänst som används i förhållande till konsument. Villkoren är alltså inte föremål för individuella förhandlingar.

Generalagenten AmTrust Nordic handlar på försäkringsgivarens vägnar, eftersom standardavtalsvillkoren tillämpas av AmTrust International genom bolaget.

Det angivna avtalsvillkoret är oskäligt på grund av att villkoret dels strider mot tvingande rätt, dels är oklart. Villkorets lydelse antyder att det är fråga om ett villkor som begränsar försäkringens omfattning (omfattningsvillkor) samtidigt som det föreskriver vissa handlingssätt som är ägnade att förebygga skada (en säkerhetsföreskrift). Ett villkor som begränsar försäkringens omfattning, när begränsningen beror av om någon åsidosatt sina skyldigheter, ska inte tillämpas enligt gällande rätt. Oklarheten består i att villkoret ska tillämpas på ett annat sätt än som framgår av villkorets lydelse

Några särskilda skäl mot att förena förbudet med ett vite finns inte.

AmTrust-bolagen

Villkoret är inte oskäligt. Det varken strider mot tvingande lagstiftning eller är oklart.

Villkoret är utformat som ett omfattningsvillkor och ska tillämpas i enlighet med dess ordalydelse. Villkoret är inte att betrakta som en säkerhetsföreskrift och det syftar inte

till att kringgå tvingande regler om sådana föreskrifter. Lydelsen omfattar ett rent objektiskt händelseförlopp där försäkrade enheter stjäls eller förloras när de inte är under uppsikt i offentliga miljöer, oavsett orsaken till att enheten inte är under uppsikt.

AmTrust Nordic är inte försäkringsgivare varför KO:s talan mot bolaget ska ogillas redan på den grunden. Bolaget åberopar i övrigt de omständigheter som AmTrust International åberopat.

PARTERNA HAR VIDARE ANFÖRT

KO

AmTrust International använder försäkringsvillkoret när bolaget erbjuder och tillhandahåller försäkringen till konsumenter. AmTrust Nordic, som generalagent, leder och sköter försäkringsgivarens verksamhet i Sverige.

Försäkringsvillkoret, som är ett s.k. standardvillkor, är utformat så att det enligt sin lydelse begränsar försäkringens omfattning trots att villkoret innehåller en säkerhetsföreskrift. Därigenom begränsar villkoret rätten till ersättning trots att rätt till åtminstone jämkad ersättning finns enligt tvingande reglering i försäkringsavtalslagen.

Tvisten i målet rör den rättsliga frågan om vad som får innefattas i omfattningsvillkor utan att försäkringsgivaren åsidosätter tvingande regler om säkerhetsföreskrifter. Omfattningsvillkor utesluter rätt till ersättning i angivna situationer medan åsidosättande av säkerhetsföreskrifter kan medföra jämkning av försäkringsersättningen i fråga om skador, som i realiteten har samband med försäkringstagarens handlande.

För en konsument har frågan stor betydelse; antingen ingen ersättning alls eller åtminstone viss ersättning. Gränsdragningen mellan villkorstyperna är omdiskuterad.

När det gäller att bestämma ett vites storlek ska beaktas att AmTrust-bolagens årsomsättningar uppgår till betydande belopp. Vitesbeloppet bör sättas utifrån vad som är brukligt i mål av detta slag.

AmTrust-bolagen

I samband med att försäkringen tecknas lämnar försäkringsgivaren viss förköpsinformation om försäkringen. Där anges inom en färglagd ruta och under den särskilda rubriken "Detta täcks inte" att försäkringen inte täcker skador, stöld eller förlust som uppkommer då försäkringstagaren inte haft uppsikt över sin mobil/surfplatta i fordon, på allmän plats eller i allmän lokal.

Tanken med försäkringen är att den ska avse inte bara den fysiska produkten utan hela den funktion som en mobiltelefon/surfplatta numera utgör för allt fler konsumenter. Ersättningen ur försäkringen lämnas därför genom att försäkringstagaren, i stället för pengar, får en likvärdig enhet inom visstid. Försäkringstagaren har därefter viss tid för att flytta över information till utbytesenheten (om inte den försäkrade produkten förlorats) eller på annat sätt anpassa utbytesenheten utifrån sina behov. Försäkringspremien för en mobiltelefon är 119 kr i månaden och för en surfplatta 59 kr i månaden. För försäkringen gäller en självrisk.

För att hålla ner skadekostnader och hålla en låg premienivå lämnas ersättning efter en automatiserad skadereglering. Skador som uppkommit i offentlig miljö undantas från försäkringen om försäkringstagaren inte haft uppsikt över mobiltelefonen eller surfplattan. Målsättningen har varit att vid skaderegleringen bara behöva ta ställning till om ersättning ska lämnas eller inte.

Ett skaderegleringsförfarande där ställning i enskilda fall måste tas till om ersättningen ska sättas ned skapar stora merkostnader. Ett förfarande där nedsättning av försäkringsersättningen i vissa fall kan vara befogad skulle dessutom innebära att försäkringstagaren måste faktureras en del av skadekostnaden eftersom försäkringen ersätter

den försäkrade med en utbytesenhet. Under tid som villkoret var utformat som en säkerhetsföreskrift uppfattade många försäkringstagare det som negativt att en nedsättning av ersättningen innebar att de blev skyldiga att återbetala en del av skadekostnaden. Sedan AmTrust-bolagen i maj 2017 återgick till ett omfattningsvillkor har bolagen fått påtagligt färre klagomål för vägrad ersättning på grund av förlust som uppkommit i offentlig miljö.

Det förekommer att andra försäkringsbolag begränsar sitt ersättningsansvar genom att utesluta skador eller förluster som uppkommit i offentlig miljö på liknande sätt som AmTrust-bolagen gjort utan att dessa villkor bedömts som säkerhetsföreskrifter.

DOMSKÄL

KO:s talan

KO för en talan om att Patent- och marknadsdomstolen, med stöd av avtalsvillkorslagen, ska förbjuda AmTrust-bolagen att använda ett visst försäkringsvillkor. Enligt KO är villkoret stridande mot en tvingande reglering i försäkringsavtalslagen till skydd för en försäkringstagare. Därigenom är villkoret oskäligt men också oklart eftersom det inte ska tillämpas enligt sin lydelse.

AmTrust-bolagen menar att villkoret inte strider mot gällande rätt och därmed inte heller är oskäligt eller oklart.

Om domstolen finner att villkoret inte är stridande mot gällande rätt ska KO:s talan ogillas. Är villkoret i strid mot gällande rätt ska domstolen pröva dess oskälighet och om förbud mot användning av det ska beslutas mot AmTrust-bolagen eller bara mot AmTrust International samt om förbudet(n) ska förenas med ett vite och till vilket belopp.

Patent- och marknadsdomstolen kommer inledningsvis att redogöra för vissa rättsliga utgångspunkter som gäller för prövningen.

Rättsliga utgångspunkter

Enligt 3 § avtalsvillkorslagen får Patent- och marknadsdomstolen förbjuda en näringsidkare att i framtiden och i liknande fall använda ett avtalsvillkor som med hänsyn till pris och övriga omständigheter är oskäligt mot konsumenten om förbudet är motiverat från allmän synpunkt eller annars ligger i konsumentens intresse.

Prövningen enligt avtalsvillkorslagen tar sikte på det aktuella avtalsvillkoret som sådant. Denna prövning är alltså inriktad på om avtalsvillkoret typiskt sett är oskäligt mot konsumenterna som grupp.

Enligt förarbetena (prop. 1994/95:17 s. 64 f.) till avtalsvillkorslagen anses ett avtalsvillkor som regel vara oskäligt bl.a. om det strider mot tvingande lagregler eller tvingande allmänna rättsprinciper. Även villkor som fått en utformning som leder till att det blir vilseledande kan anses som oskäliga.

När det gäller omfattningsvillkor i en försäkring finns i försäkringsavtalslagen – genom bestämmelserna i 1 kap. 6 § samt 4 kap. 6 och 11 §§ – vissa tvingande regler som innebär att det inte ska vara möjligt att utforma ett omfattningsvillkor så att det utanför försäkringens omfattning faller skador som inträffat av skäl som reellt har samband med försäkringstagarens handlande, t.ex. då försäkringstagaren inte har iakttagit en säkerhetsföreskrift.

Med säkerhetsföreskrift avses, enligt 4 kap. 6 § andra stycket, bl.a. en föreskrift om vissa bestämda handlingssätt som är ägnade att förebygga eller begränsa en skada. För att föreskriften ska vara en säkerhetsföreskrift fordras en viss konkretisering av det påbjudna förfarandet, inte bara en allmän uppmaning till omsorg och aktsamhet i en viss situation. Det innebär, som sagts i doktrinen, att allmänt hållna villkor som rubriceras

som aktsamhetskrav knappast kan betecknas som en säkerhetsföreskrift (Bengtsson, Försäkringsavtalsrätt, 3 uppl., s. 282 f.). Iakttas inte en säkerhetsföreskrift kan ersättningen från försäkringen sättas ned men det utesluter inte att ersättning ska betalas (4 kap. 6 första stycket). Vad nu sagts ska tillämpas också om en försäkring innehåller villkor som enligt sin lydelse begränsar försäkringens omfattning, när begränsningen bl.a. beror av försäkringstagarens åsidosatt sin skyldighet att iaktta en säkerhetsföreskrift (4 kap. 11 §).

Frågan om försäkringsavtalslagens regler skulle vara tvingande diskuterades vid lagens tillkomst och ansågs ha ett nära samband med den s.k. produktfrihetsprincipen, dvs. att det är en väsentlig grundsats att bolagen ska ha frihet att utforma försäkringsprodukten, medan lagstiftningen ska avgöra parternas förpliktelser mot varandra, delvis genom tvingande regler. Det skulle alltså vara bolagen fritt att få ange vilken risk de täcker och de undantag som görs från försäkringsskyddet (Bengtsson, a.a., s. 129).

Av förarbetena till försäkringsavtalslagen (prop. 2003/04:150 s. 185) framgår också att det lämnats åt försäkringsbolagen att bestämma om försäkringsproduktens utformning och vilka risker de är beredda att ta ansvar för. De bör alltså ha frihet att utforma villkor som bestämmer ansvaret (omfattningsvillkor). Dock var frågan, enligt förarbetena, om bolagen skulle kunna komma ifrån de tvingande reglerna om bl.a. säkerhetsföreskrifter genom att utforma villkoren så att utanför försäkringen faller skador som inträffat på grund av att försäkringstagaren inte iakttagit en säkerhetsföreskrift. I förarbetena påtalades vidare att frågan om de tvingande reglernas räckvidd vållat svårigheter i praxis och diskuterats ingående i litteraturen utan att man kommit fram till någon klar lösning.

I förarbetena (a. prop. s. 185) framhölls dock vidare att det måste anses oacceptabelt att de tvingande reglerna om ”biförpliktelser” (dvs. bl.a. en säkerhetsföreskrift) utan vidare skulle mista sin betydelse genom det sätt på vilket villkorens formulerats på. Vad som bör motverkas är att försäkringsbolagen kringgår lagens bestämmelser genom att göra ansvaret beroende just på de förhållanden som biförpliktelserna tar sikte på. Att

genom lagtexten dra upp en otvetydig gräns mellan biförpliktelser och omfattningsvillkor lär visserligen vara omöjligt, men det är, enligt förarbetena, angeläget att slå fast åtminstone vissa principiella riktlinjer för bedömningen som i det stora flertalet fall kan ge ledning för rättstillämpningen.

I författningskommentaren (a. prop. s. 427 f.) till 4 kap. 11 § försäkringsavtalslagen ges vissa exempel på omfattningsvillkor, som inte ska tillämpas därför att de i själva verket tar sikte på bl.a. försäkringstagares underlåtenhet att iaktta en säkerhetsföreskrift. Där sägs bl.a. att regleringen blir tillämplig på villkor som i realiteten innebär att den försäkrade har åsidosatt sina skyldigheter. I första hand avses villkor som till sitt innehåll är att bedöma som säkerhetsföreskrifter.

I författningskommentaren sägs emellertid också att 4 kap. 11 § försäkringsavtalslagen inte hindrar att försäkringsbolaget helt eller delvis fritar sig från ansvar för vissa handlingar som i och för sig knyter an till den försäkrades handlande. Ett undantag kan mycket väl göras för viss verksamhet eller för viss typ av egendom, om villkoret inte innebär några särskilda krav på den försäkrades uppträdande.

Patent- och marknadsdomstolens bedömning

Av den s.k. produktfrihetsprincipen – som får sägas vara av principiell betydelse inom försäkringsavtalsrätten – följer att försäkringsbolagen har en frihet att utforma sina försäkringsprodukter. Bolagen får alltså ange vilken risk de täcker och de undantag som de vill göra från försäkringsskyddet. En tanke bakom detta är att utvecklingen av nya produkter ska underlättas. Detta är något som gynnar försäkringstagarna som helhet.

I enlighet härmed har AmTrust-bolagen rätten att utforma sin försäkringsprodukt Trygg 48 så att ersättning ur försäkringen betalas genom att försäkringstagaren får en funktionellt likvärdig mobiltelefon eller surfplatta i stället för försäkringsersättningen i ett belopp. Detta leder i sin tur till att om det skulle uppstå en situation där ”försäkringsersättningen” ska sättas ned måste försäkringstagaren betala en summa pengar till

bolagen. Den rättsliga regleringen hindrar som utgångspunkt inte heller bolagen från att helt undanta försäkringen från skadefall som uppkommit ”i fordon, på allmän plats eller i allmän lokal”.

Emellertid är produktfrihetsprincipen inte – som framgår av vad tidigare sagts – undantagslös. Försäkringsbolagen kan inte komma ifrån de tvingande reglerna om bolagens ansvar vid s.k. biförpliktelser genom att utforma försäkringsvillkor så att de utesluter skador som inträffat av skäl som i realiteten har med t.ex. säkerhetsföreskrifter att göra, dvs. föreskrifter om – som det sägs i lagens lydelse – ”vissa bestämda handlingsätt” hos den försäkrade, vilka är ägnade att förebygga skada. Som framhållits i doktrinen får säkerhetsföreskrifter inte vara allmänt hållna utan de ska ha en viss konkretisering utöver att vara en allmän uppmaning till omsorg och aktsamhet. Det torde dessutom inte, enligt vad som sägs i förarbetena till försäkringsavtalslagen, finnas hinder mot att försäkringsbolagen fritar sig från ansvar för vissa händelser som i och för sig avser den försäkrades handlande.

Någon otvetydig gräns mellan biförpliktelser (t.ex. säkerhetsföreskrifter) och omfattningsvillkor har inte lagts fast i förarbetena eller i rättspraxis. När det gäller det omfattningsvillkor som AmTrust-bolagen använder i den aktuella försäkringen är det, enligt domstolen, inte utformat som att det anger ett bestämt handlingsätt av den försäkrade på det sätt som gäller för en säkerhetsföreskrift. Omfattningsvillkoret är utformat så att det tydligt anger att försäkringen inte gäller i vissa fall. Ett visst utrymme finns också enligt förarbetena för att försäkringsbolagen får fritas från händelser som kan avse den försäkrades handlande. Det får också beaktas att AmTrust-bolagen inför försäkringens tecknande ger försäkringstagaren information (förköpsinformation) om att försäkringen inte täcker vissa förluster i offentlig miljö.

Vid en samlad bedömning av dessa omständigheter finner Patent- och marknadsdomstolen inte att det angivna omfattningsvillkoret är otillåtet genom att det är i strid mot försäkringsavtalslagens reglering.

KO:s talan ska därför lämnas utan bifall. Vi denna bedömning har domstolen inte anledning pröva övriga sakfrågor i målet.

Rättegångskostnader

KO ska, till följd av utgången i målet, ersätta AmTrust-bolagen för rättegångskostnader. Ett vart av bolagen har begärt ersättning med 60 000 kr för ombudsarvode.

Ersättningen är, enligt domstolen, skälig.

HUR MAN ÖVERKLAGAR, se bilaga (PMD-02)

Överklagande, ställt till Patent- och marknadsöverdomstolen, senast den 20 maj 2019.
Det krävs prövningstillstånd.

Gudrun Antemar

Tomas Norström

Daniel Severinsson
Skiljaktig mening,
se nästa sida

Skiljaktig mening

Rådsmannen Daniel Severinsson är skiljaktig i fråga om det ska meddelas vitesförbud mot AmTrust-bolagen och anför följande.

Jag instämmer i majoritetens redogörelse för KO:s talan och de rättsliga utgångspunkterna i målet. Enligt min mening bör dock Patent- och marknadsdomstolen sedan göra följande bedömning.

Av den s.k. produktfrihetsprincipen – som får sägas vara av principiell betydelse inom försäkringsavtalsrätten – följer att försäkringsbolagen har en frihet att utforma sina försäkringsprodukter. Bolagen får alltså ange vilken risk de täcker och de undantag som de vill göra från försäkringsskyddet. En tanke bakom detta är att utvecklingen av nya produkter ska underlättas. Detta är något som gynnar försäkringstagarna som helhet.

I enlighet härmed har AmTrust-bolagen rätten att utforma sin försäkringsprodukt Trygg 48 så att ersättning ur försäkringen betalas genom att försäkringstagaren får en funktionellt likvärdig mobiltelefon eller surfplatta i stället för försäkringsersättningen i ett belopp. Detta leder i sin tur till att om det skulle uppstå en situation där ”försäkringsersättningen” ska sättas ned måste försäkringstagaren betala en summa pengar till bolagen. Den rättsliga regleringen hindrar som utgångspunkt inte heller bolagen från att helt undanta försäkringen från skadefall som uppkommit ”i fordon, på allmän plats eller i allmän lokal”.

Emellertid är produktfrihetsprincipen inte – som framgår av det som tidigare sagts – undantagslös. Försäkringsbolagen kan inte komma ifrån de tvingande reglerna om bolagens ansvar vid s.k. biförpliktelser genom att utforma försäkringsvillkor så att de utesluter skador som inträffat av skäl som i realiteten har med t.ex. säkerhetsföreskrifter att göra, dvs. föreskrifter om vissa bestämda handlingsätt hos den försäkrade vilka är ägnade att förebygga eller begränsa skada.

I författningskommentaren till 4 kap. 11 § försäkringsavtalslagen nämns som exempel att ett försäkringsbolag får undanta exempelvis stöld av viss egendom från försäkringens omfattning men att bestämmelsen kan tänkas få betydelse om villkoren begränsar försäkringsskyddet till att omfatta bara egendom som förvaras på ett mera svåråtkomligt ställe. Ett ytterligare exempel som nämns är att ett försäkringsbolag kan frita sig från ansvar för exempelvis cykelstöld om den försäkrade cykeln saknar lås men som regel inte förbehålla sig ansvarsfrihet bara därför att cykeln har varit olåst, eftersom det senare fallet avser brott mot en säkerhetsföreskrift. (Se prop. 2003/04:150 s. 426 f.).

Jag anser att det i målet aktuella avtalsvillkoret närmast får anses ta sikte på ett visst handlingssätt av försäkringstagaren som är ägnat att förebygga eller begränsa skada, dvs. att hålla uppsikt över sin mobil eller surfplatta i vissa offentliga miljöer m.m. Det framstår också som klart att villkoret lika gärna skulle kunna formuleras som en säkerhetsföreskrift, vilket också faktiskt skedde under perioden oktober 2016 till maj 2017. För att villkoret ändå ska kunna ses som ett omfattningsvillkor bör det därför krävas relativt tungt vägande försäkringsmässiga skäl. Detta gäller särskilt eftersom det skulle vara fråga om att tolka villkoret på ett sätt som i det enskilda fallet är till nackdel för konsumenten. Det är AmTrust-bolagen som har att visa att det finns tillräckligt tungt vägande försäkringsmässiga skäl för att det aktuella villkoret ska kunna tolkas som ett omfattningsvillkor. (Se vidare Bengtsson, Försäkringsavtalsrätt, 3 uppl., s. 133-136 och s. 141-146)

AmTrust-bolagen har gjort gällande att kunderna uppfattade det som negativt att de behövde återbetala en del av skadekostnaden om de lämnat mobilen eller surfplattan utan uppsikt, under den period då ett motsvarande villkor var utformat som en säkerhetsföreskrift. AmTrust-bolagen har vidare anfört att de fått påtagligt färre klagomål för vägrad ersättning sedan de återgick till att utforma det aktuella villkoret som ett omfattningsvillkor. Därutöver har AmTrust-bolagen gjort gällande att skaderegleringen i hög grad är automatiserad och att det skapar stora merkostnader om de i enskilda fall måste ta ställning till om försäkringsersättningen ska sättas ned istället för att enbart pröva om ersättning ska lämnas eller inte.

Jag anser i och för sig att den typ av försäkringsmässiga skäl som AmTrust-bolagen har anfört skulle kunna ha relevans för bedömningen av det aktuella villkoret.

AmTrust-bolagens påståenden har dock varit helt allmänt hållna. Bolagen har inte närmare förklarat varför det skulle vara särskilt betungande för en konsument att behöva återbetala ett visst belopp för att ha brutit mot en säkerhetsföreskrift vid den aktuella försäkringstypen. Alternativet skulle vara att inte få någon ersättning alls och konsumenten måste under alla förhållanden betala avtalad självrisk till AmTrust-bolagen. Bolagen har inte heller utvecklat i vilken utsträckning automatisk skadereglering skulle försvåras och vilka merkostnader som skulle uppstå av att tillämpa det aktuella villkoret som en säkerhetsföreskrift.

Under alla förhållanden kan det konstateras att AmTrust-bolagen inte har lagt fram någon utredning till stöd för sina påståenden om att det aktuella villkoret är motiverat av försäkringsmässiga skäl. Detta borde inte ha varit orimligt svårt, särskilt mot bakgrund av att bolagen faktiskt tidigare har haft ett motsvarande villkor som en säkerhetsföreskrift. AmTrust-bolagen har alltså inte visat att det finns tillräckligt tungt vägande försäkringsmässiga skäl för att tolka det aktuella villkoret som ett omfattningsvillkor.

Mot denna bakgrund anser jag att det aktuella avtalsvillkoret till sitt innehåll är att bedöma som en säkerhetsföreskrift. Villkoret strider därför mot tvingande lag (4 kap. 11 § försäkringsavtalslagen) och ska inte tillämpas som ett omfattningsvillor. Villkoret blir därmed också oklart eftersom det ska tillämpas på ett annat sätt än vad som följer av dess ordalydelse. Enligt min mening får villkoret anses som oskäligt mot konsumenterna.

Eftersom det är fråga om ett standardvillkor mot konsument som strider mot tvingande lag anser jag att ett förbud är motiverat från allmän synpunkt. Ett vitessanktionerat förbud i enlighet med KO:s yrkande bör meddelas mot både AmTrust International och AmTrust Nordic, eftersom det senare bolaget får anses ha handlat på det förra bolagets vägnar.

I målets övriga delar är jag ense med majoriteten.

Hur man överklagar

Dom i tvistemål, Patent- och marknadsdomstolen

PMD-02

Vill du att domen ska ändras i någon del kan du överklaga. Här får du veta hur det går till.

Överklaga skriftligt inom 3 veckor

Ditt överklagande ska ha kommit in till domstolen inom 3 veckor från domens datum. Sista datum för överklagande finns på sista sidan i domen.

Överklaga efter att motparten överklagat

Om ena parten har överklagat i rätt tid, har den andra parten också rätt att överklaga även om tiden har gått ut. Det kallas att anslutningsöverklaga.

En part kan anslutningsöverklaga inom en extra vecka från det att överklagandet har gått ut. Ett anslutningsöverklagande måste alltså komma in inom 4 veckor från domens datum.

Ett anslutningsöverklagande upphör att gälla om det första överklagandet dras tillbaka eller av något annat skäl inte går vidare.

Så här gör du

1. Skriv Patent- och marknadsdomstolens namn och målnummer.
2. Förklara varför du tycker att domen ska ändras. Tala om vilken ändring du vill ha och varför du tycker att Patent- och marknadsöverdomstolen ska ta upp ditt överklagande (läs mer om prövnings-tillstånd längre ner).

3. Tala om vilka bevis du vill hänvisa till. Förklara vad du vill visa med varje bevis. Skicka med skriftliga bevis som inte redan finns i målet.

Det är inte säkert att du kan lägga fram nya bevis. Vill du göra det ska du förklara varför du inte lagt fram bevisen tidigare.

Vill du ha nya förhör med någon som redan förhörts eller en ny syn (till exempel besök på en plats), ska du berätta det och förklara varför.

Tala också om ifall du vill att motparten ska komma personligen vid en huvudförhandling.

4. Lämna namn och personnummer eller organisationsnummer.
Lämna aktuella och fullständiga uppgifter om var domstolen kan nå dig: postadresser, e-postadresser och telefonnummer.
Om du har ett ombud, lämna också ombudets kontaktuppgifter.
5. Skriv under överklagandet själv eller låt ditt ombud göra det.
6. Skicka eller lämna in överklagandet till Patent- och marknadsdomstolen. Du hittar adressen i domen.

Vad händer sedan?

Patent- och marknadsdomstolen kontrollerar att överklagandet kommit in i rätt tid. Har det kommit in för sent avvisar domstolen överklagandet. Det innebär att domen gäller.

Om överklagandet kommit in i tid, skickar domstolen överklagandet och alla handlingar i målet vidare till Patent- och marknadsöverdomstolen.

Har du tidigare fått brev genom förenklad delgivning, kan även Patent- och marknadsöverdomstolen skicka brev på detta sätt.

Prövningstillstånd i Patent- och marknadsöverdomstolen

När överklagandet kommer in till Patent- och marknadsöverdomstolen tar domstolen först ställning till om målet ska tas upp till prövning.

Patent- och marknadsöverdomstolen ger prövningstillstånd i fyra olika fall.

- Domstolen bedömer att det finns anledning att tvivla på att Patent- och marknadsdomstolen dömt rätt.
- Domstolen anser att det inte går att bedöma om Patent- och marknadsdomstolen har dömt rätt utan att ta upp målet.
- Domstolen behöver ta upp målet för att ge andra domstolar vägledning i rätts-tillämpningen.
- Domstolen bedömer att det finns synnerliga skäl att ta upp målet av någon annan anledning.

Om du *inte* får prövningstillstånd gäller den överklagade domen. Därför är det viktigt att i överklagandet ta med allt du vill föra fram.

Vill du veta mer?

Ta kontakt med Patent- och marknadsdomstolen om du har frågor. Adress och telefonnummer finns på första sidan i domen.

Mer information finns på www.domstol.se.

Hur man överklagar Patent- och marknadsöverdomstolens avgörande

Den som vill överklaga Patent- och marknadsöverdomstolens avgörande ska göra det genom att skriva till Högsta domstolen. Överklagandet ska dock skickas eller lämnas till Patent- och marknadsöverdomstolen.

Senaste tid för att överklaga

Överklagandet ska ha kommit in till Patent- och marknadsöverdomstolen senast den dag som anges i slutet av Patent- och marknadsöverdomstolens avgörande.

Beslut om häktning, restriktioner enligt 24 kap. 5 a § rättegångsbalken eller reseförbud får överklagas utan tidsbegränsning.

Om överklagandet har kommit in i rätt tid, skickar Patent- och marknadsöverdomstolen överklagandet och alla handlingar i målet vidare till Högsta domstolen.

Prövningstillstånd i Högsta domstolen

Det krävs prövningstillstånd för att Högsta domstolen ska pröva ett överklagande. Högsta domstolen får meddela prövningstillstånd endast om

1. det är av vikt för ledning av rättstillämpningen att överklagandet prövas av Högsta domstolen eller om
2. det finns synnerliga skäl till sådan prövning, så som att det finns grund för resning, att domvillan förekommit eller att målets utgång i hovrätten uppenbarligen

beror på grovt förbiseende eller grovt misstag.

Överklagandets innehåll

Överklagandet ska innehålla uppgifter om

1. klagandens namn, adress och telefonnummer,
2. det avgörande som överklagas (domstolens namn och avdelning samt dag för avgörandet och målnummer),
3. den ändring i avgörandet som klaganden begär,
4. de skäl som klaganden vill ange för att avgörandet ska ändras,
5. de skäl som klaganden vill ange för att prövningstillstånd ska meddelas, samt
6. de bevis som klaganden åberopar och vad som ska bevisas med varje bevis.

Förenklad delgivning

Om målet överklagas kan Högsta domstolen använda förenklad delgivning vid utskick av handlingar i målet, under förutsättning att mottagaren där eller i någon tidigare instans har fått information om sådan delgivning.

Mer information

För information om rättegången i Högsta domstolen, se www.hogstodomstolen.se